



پ نشست علمی" بررسی جامعه شناختی مولفه ها و کارکردهای خانواده در اسلام

صفحه اصلی

فقه، اصول و حقوق

فقه

اصول

حقوق

قرآن و حدیث

فلسفه، کلام و اخلاق

علوم سیاسی

اقتصاد اسلامی

جامعه شناسی

ادیان و فرق

تاریخ و سیره

اخبار

سرویس عکس

همایش نواندیشی دینی

### امام خمینی و بانکداری بدون ربا

10 خرداد 1390 ساعت 20:40

امام خمینی(ره) و اقتصاد اسلامی:

#### "گفتگو با حجت الاسلام والمسلمین موسویان"



دینپنا: در جهت شناسایی بیشتر این نوع بانکداری و اندیشه های امام خمینی(ره) در این راستا، گفتگویی با حجت الاسلام والمسلمین سید عباس موسویان، عضو هیات علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی انجام گرفته است.

یکی از ابعاد مهم اندیشه بنیانگذار جمهوری اسلامی، توجه به مسائل اقتصادی است. حضرت امام(ره) از همان ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، تأکیدات فراوانی بر لزوم قرار گرفتن کلیه امور اقتصادی بر مبنای احکام اسلامی داشتند و در این میان در نگاه ایشان، توجه به نظام بانکداری در جایگاهی مهم قرار داشت. از این رو اندیشه بانکداری بدون ربا در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی مورد توجه بسیار قرار گرفت. در جهت شناسایی بیشتر این نوع بانکداری و اندیشه های امام خمینی(ره) در این راستا، گفتگویی با حجت الاسلام والمسلمین سید عباس موسویان، عضو هیات علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی انجام گرفته است.

#### دینپنا: به عنوان آغاز گفتگو، لطف کنید تاریخچه ای از نظام بانکداری بدون ربا را تبیین کنید.

حدود صد و بیست سال پیش وقتی که صنعت بانکداری وارد کشورهای اسلامی شد، اندیشمندان و فقها از طرفی مشاهده می کردند که این صنعت، خدمات متعدد و متنوعی در راستای رشد و توسعه اقتصادی کشورها دارد و باعث رونق کسب و کار می شود و سبب می شود که سرمایه های راکد در قالب انواع سپرده ها در بانک جمع آوری شود و در قالب انواع تسهیلات بانکی به کارآفرینان اقتصادی، صنعت، کشاورزی بازرگانی، معدن، مسکن تحویل داده شود. اما از آن طرف هم متوجه بودند که این نظام بانکی که از مغرب زمین وارد شده است، چه در جانب سپرده های بانکی، چه در بخش قرض بر اساس ربا و بهره طراحی شده است.

به عبارت دیگر، اندیشمندان و فقهای مسلمان مواجه بودند با پدیده ای که از یک جهت، بسیار مهم بود برای رشد و توسعه اقتصادی و از طرف دیگر آمیخته با ربا بود. این مساله سبب شد تا متفکرین مسلمان به این فکر بیافتند که مدل و الگویی جایگزینی از صنعت بانکداری را پیدا کنند که در عین حال که آن نقش های مهم اقتصادی را بازی می کند، آلوده و آمیخته به ربا نباشد.

برای نخستین دفعه، حدود شصت سال پیش برخی از متفکرین مسلمان مصر به این فکر افتادند که مدل های اولیه ای از شرکت های سرمایه گذاری اسلامی را طراحی کنند که بعدها این اندیشه به تدریج جدی تر مطرح شد. اما حدود چهل سال پیش، اندیشمندان بزرگواری همچون شهید آیت الله صدر و از اهل سنت افرادی همچون نجات الله صدیق برای اولین بار، ایده بانکداری بدون بهره یا بدون ربا را مطرح کردند. این ایده در اختیار اندیشمندان و فقهای بزرگواری قرار گرفت و پرورش پیدا کرد تا این که امروز شاهد این هستیم که بانک های اسلامی در کشورهای مسلمان شکل گرفته است.

#### دینپنا: نقش حضرت امام(ره) در رابطه با بانکداری بدون ربا، پس از پیروزی انقلاب چگونه بوده است.

بعد از پیروزی انقلاب نیز مشکل اساسی در این زمینه وجود داشت. چون از طرفی بانکداری ایران قبل از انقلاب بر اساس بانکداری سنتی دنیا بود که اساسا ربوی بود. این در حالی بود که استفتائات فراوانی از حضرت امام(ره) وجود داشت که هر نوع اعطاء قرض همراه با بهره ربا و حرام است. در شرایط آن زمان، برخی از مسئولین نظام به جهت ضرورت هایی نمی توانستند تغییرات بنیادین انجام دهند و سعی کردند با یک سری از تغییرات صورت را انجام دهند و به همین دلیل از تحول بنیادین در نظام بانکداری خودداری کردند. اما در اثر فشارهایی که از جانب حضرت امام(ره) و سایر مراجع عظام روی مسئولین مربوط وارد آمد، شرایط تغییر نمود. در سال 1361 کمیته ای مسئول پیگیری و مطالعات جدی در رابطه با بانکداری بدون ربا می شود و سال 1362 قانون عملیات بانکی بدون ربا در مجلس به تصویب می رسد و از ابتدای سال 1363 این قانون پیاده می شود.

حضرت امام(ره) هم در فرآیند شکل گیری این قانون و هم در اجرای سراسری این قانون در سراسر کشور نقش مهمی داشتند. به گونه ای که قبل از اجرای سراسری قانون، برخی از مسئولین حتی پیشنهاد می دادند که ما بیاییم در بعضی از استان ها اجرا کنیم و بعد از مدتی تدریجاً توسعه بدهیم. ولی حضرت امام(ره) نظرشان این بود که ما نمی توانیم بگوییم که در یک کشور اسلامی، در بعضی از استان هایش ربا حلال است و در بعضی از استان هایش ربا حرام است. بنابراین حالا که رسیدیم به یک قانونی که می توان بر اساس آن، بانکداری ربوی را کنار گذاشت و بانکداری بدون ربا را تحقق بخشید، باید به صورت یک پارچه آن را در کل کشور پیاده نمود.

#### دینپنا: در خصوص مباحث فقهی و فکری بانکداری بدون ربا توضیحاتی را ارائه فرمایید.

#### برگزیده ها



امام خمینی و بانکداری بدون ربا



نواوری های فقهی و اصولی امام خمینی(ره)



فصلنامه مطالعات فرهنگی اجتماعی



زن، اسلام و غرب



نشست علمی نقد کتاب علم النفس فلسفی



"الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از نگاه شهید مطهری"



میزگرد علمی دوگانه انگاری نفس و بدن



وضعیت کنونی وهابیت و سلفیه در جهان اسلام



برهان صدیقین در تفکر اسلامی



فراخوان مقالات کنکره بین المللی کاشف الغطاء

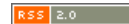


نظریه و عمل سیاسی



امکان سنجی بهره گیری از هرمنوتیک در دانش تفسیر

لینک Rss مطالب



مبنای بانکداری بدون ربا به این بر می گردد که ما بیایم در معاملات بانکی از قرارداد فرض با بهره استفاده نکنیم و به جای آن از قراردادهای مشروع که در بخش معاملات اسلامی مورد تأیید و امضای اسلام قرار گرفته است، استفاده بکنیم. به بیان واضح تر، اگر بانکداری سنتی را در نظر گرفته شود؛ معاملات اصلی بانک های متعارف دنیا به سه گروه سپرده ها، تسهیلات و خدمات بانکی تقسیم می شوند که مهمترین معاملات عبارت است از گروه اول و دوم.

سپرده های بانکی در بانک های سنتی دنیا همواره بر اساس قرارداد قرض تعریف می شود و در این میان فرقی بین سپرده های پس انداز، جاری و ثابت و مدت دار وجود ندارد. با توجه به این که در سپرده های جاری و سپرده های مدت دار، به سپرده گذار افزون بر مبلغ سپرده اش، بهره ای هم پرداخت می شود، مشمول موضوع قرض با بهره می شود که از دیدگاه فقه اسلامی ریاست. در ناحیه اعطای تسهیلات هم متناسب با نیاز مشتری، به او قرض می دهند و بهره می گیرند که این قسمت هم مشمول قرض با بهره می شود که ریاست. در بخش خدمات هم باید گفت بانک در مقابل خدماتی که ارائه می کند کارمزد می گیرد که البته فاقد مشکل شرعی است. اما بخش سپرده ها و تسهیلات بانکی براساس قرارداد قرض با بهره است و قرارداد قرض با بهره از دیدگاه فقهی ربا محسوب می شود.

ایده و مبنای اصلی بانکداری بدون ربا از جهت فقهی این است که قرارداد قرض با بهره چه در بخش سپرده ها و چه در بخش تسهیلات بانکی برداشته شود و به جای آن یا قرض الحسنه گذاشته شود و یا از عقود انتفاعی اسلامی مانند خرید و فروش، اجاره، سلف، جعاله، مشارکت، مضاربه استفاده شود.

بنابراین می توانیم در یک جمله خلاصه کنیم: ایده اصلی بانکداری بدون ربا، جایگزین کردن قراردادهای مشروع اسلامی به جای قرارداد قرض با بهره است که از دیدگاه فقه اسلامی، ربا محسوب می شود.

### دینا: تفاوت بانکداری بدون ربا با بانکداری اسلامی چیست؟

بانکداری بدون ربا، در حقیقت اولین گام برای بانکداری اسلامی است. این بانکداری در صد حذف ربا از صنعت بانکداری است و برای اسلامی کردن آن کافی نیست. مانند این که شما یک مریضی دارید که چند بیماری دارد یکی از بیماریهایش که الان فوری و فوٹی است را موضوع بحث قرار می دهید و می گوئید ما فعلاً این را معالجه می کنیم تا بقیه بیماری هایش را به موقع درمان نماییم. در بحث بانکداری بدون ربا هم این مساله صادق است و بنابراین برای اسلامی شدن بانکداری باید تحولات دیگری را هم داشته باشیم.

بانکداری که از مغرب زمین وارد شده است، فقط مشکل ربا ندارد، بلکه مشکلات متعدد دیگری هم دارد که بر اساس یک فرهنگ خاصی و یک سری اصول و معیارها و مفاهیم خاصی طراحی شده است. بنابراین ما اگر بخواهیم بانکداری

را اسلامی کنیم، حذف صرفاً ربا کفایت نمی کند و باید سایر آموزه های اسلامی هم در آن لحاظ بشود.

بنابراین حذف ربا به عنوان گام نخست است بعد از آن بحث عدالت مطرح می شود. آنها کاری به مباحث عدالت ندارند و تنها به دنبال معیارهای عمدتاً رشدگرایانه و کارکردگرایانه بدون توجه به عدالت هستند. اما در اقتصاد اسلامی، عدالت یکی از مهمترین شاخص ها محسوب می شود. در نتیجه باید پس از حذف ربا، این مساله مورد بررسی قرار گیرد که آیا بانکداری فعلی ایران و مدلی که برای آن طراحی شده است با عدالت چه نسبتی دارد و تا چه اندازه عادلانه است. همچنین باید به بحث اخلاق اقتصادی که در اقتصاد اسلامی به عنوان یک ابزار خودکنترلی و درون زا دیده می شود نیز توجه نمود و مشخص نمود که این بانکداری تا چه اندازه به این مساله توجه نموده است. مباحث دیگری مانند ممنوعیت معاملات غرری نیز باید مورد عنایت ویژه باشند. در این معاملات با ابهام روبرو هستند و طرفین قرارداد به حق و حقوق خودشان کاملاً آشنا و مسلط نیستند که از دیدگاه اسلامی، این قراردادها کاملاً مردود است. در نتیجه باید گفت جهت رسیدن به بانکداری اسلامی واقعی باید گام های مهم و اساسی برداشته شود.

دینا: از این که وقتتان را در اختیار ما قرار دادید کمال تشکر را داریم.